

ФІНАНСИ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Методичні рекомендації
до самостійного вивчення курсу*

СТРАХУВАННЯ

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ФІНАНСИ

СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Методичні рекомендації
до самостійного вивчення курсу*

Укладачки : Федішин М.П., Попова Л.В.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2023

УДК 368:358.1: 336.7 (072)
Ф 591

Друкується за ухвалою вченої ради економічного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 12 від 17 травня 2023 р.)

Укладачки : Федішин М.П., Попова Л.В.

Ф 591 **Фінанси** страхових організацій : метод. реком. до самост.
вивч. курсу. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича.
2023. 75 с.

Видання містить методичні вказівки для самостійної роботи студентів під час вивчення курсу «Фінанси страхових організацій» – вступ, план лекцій, основні терміни і поняття, завдання для самостійної роботи, практичні завдання, питання підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання, методичні рекомендації до виконання науково-пошукових робіт список рекомендованої літератури.

Для студентів усіх форм навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» закладів вищої освіти.

УДК 368:358.1: 336.7 (072)

© Чернівецький національний університет,
імені Юрія Федьковича, 2023

© Укладачки: Федішин М.П., 2023
Попова Л.В., 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні методичні рекомендації щодо здійснення самостійної роботи.....	7
Тема 1. Сутність фінансів страховика та особливості їх організації.....	11
Тема 2. Грошові надходження страховиків.....	16
Тема 3. Страхові резерви, їх склад, порядок формування та розміщення.....	23
Тема 4. Доходи, витрати та фінансові результати страховика.....	28
Тема 5. Оцінка фінансового стану страхової організації.....	35
Тема 6. Управління фінансовою діяльністю та фінансова безпека страхової компанії.....	41
Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з навчальної дисципліни (поточний контроль).....	45
Питання підсумкового контролю.....	49
Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з навчальної дисципліни (підсумковий контроль).....	52
Методичні вимоги до виконання науково-пошукового завдання.....	57
Тематика науково-пошукових робіт.....	61
Рекомендована література.....	63
Опис та дидактична карта навчальної дисципліни.....	70
Методи навчання, форми та методи оцінювання.....	74

ВСТУП

Дисципліна «Фінанси страхових організацій» належить до вибіркового освітнього компоненту, запропонованого здобувачам освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Навчальна дисципліна призначена для поглиблення здобувачами теоретичних і практичних знань з питань фінансів страхової організації.

Вивчення цієї вибіркової дисципліни дозволить здобувачам набути додаткових загальних і фахових компетентностей, що дасть можливість використовувати їх у подальшій роботі за обраним фахом при організації фінансів страхових організацій з метою нарощення капіталізації страхового бізнесу, збільшення обсягу отриманих страхових премій, примноження прибутків від різних видів діяльності, чіткого планування та ефективного формування й розміщення страхових резервів, визначення достатності капіталу та ліквідності активів.

Дисципліни, обов'язкові для вивчення здобувачем вищої освіти до початку роботи над курсом «Фінанси страхових організацій», - це «Фінанси», «Страхування».

Мета навчальної дисципліни: поглибити теоретичні та практичні знання з питань організації формування, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів страхових компаній, методів, принципів, інструментів управління фінансовою діяльністю страховика та забезпечення її безпеки.

Федишин М.П., Попова Л.В.

Відповідно до «освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») та робочої програми навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій», її вивчення сприяє формуванню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації щодо фінансових ресурсів страхових компаній;

- здатність застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях як професійної самореалізації;

- здатність застосовувати знання страхового законодавства у сфері регулювання фінансового ринку.

Програмні результати навчання:

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і змістовно інтерпретувати отримані результати;

- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері страхової діяльності;

- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні з питань формування, розподілу й використання фінансів страхових компаній».

Ефективне виконання завдань курсу можливе за активної участі здобувача освіти в навчальній діяльності, в

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

тому числі його різнопланової самостійної роботи над навчально-методичним матеріалом. Методичні рекомендації містять план лекцій, основні терміни і поняття, практичні завдання, завдання для самостійної роботи, питання підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання, список рекомендованої літератури.

Отримані знання та вміння можуть бути використані випускниками економічних спеціальностей на посадах менеджерів у страхових і перестрахових організаціях, андеррайтерів, актуаріїв, фінансових аналітиків, фінансових консультантів, експертів, економістів, ризик-менеджерів, держслужбовців профільних установ, науковців.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТА І ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача має своєю метою забезпечити розширення і поглиблення теоретичних знань у сфері фінансів страхових організацій; набуття здобувачем уміння застосовувати теоретичні знання при вирішенні конкретних практичних ситуацій; опрацьовувати сучасні наукові праці і застосовувати їх при написанні доповідей, науково-пошукових робіт на практичні заняття, статей та тез на науково-практичні студентські конференції.

Самостійна робота здобувачів є одним з компонентів освітнього процесу, важливим чинником, що формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння знань. Самостійна робота здобувачів є основним засобом опанування навчального матеріалу у позааудиторний час.

Мета самостійної роботи студентів – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми з курсу і формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Студент, який виконує самостійну роботу, отримує досвід самостійного аналізу використаної літератури і статистичного матеріалу, розвиває спроможність творчого наукового мислення, поглиблює свої теоретичні знання, що дає можливість використовувати їх у подальшій практичній діяльності.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Перед студентом в процесі виконання самостійної роботи стоять наступні завдання, які полягають у:

- вмінні працювати з літературою, яка необхідна при підготовці до практичних занять та індивідуальних навчально-дослідних завдань, питань самостійного вивчення;

- з'ясуванні і оволодінні науковою методологією, вмінні критично осмислювати особливості формування фінансів та ефективного управління фінансами страховиків;

- формуванні об'єктивного підходу до оцінки стану ринку страхування та аналізу фінансової діяльності страховиків.

Самостійна робота здобувача з навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій» спрямована на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі.

Самостійна робота включає такі види робіт:

- вивчення лекційного матеріалу,
- опрацювання рекомендованої літератури,
- підготовку до практичних занять,
- вивчення питань, які виносяться на самостійне вивчення;

- підготовку презентацій індивідуальних завдань із запропонованого переліку;

- вирішення практичних ситуацій;
- підготовка аналітичних звітів;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ (система Moodle).

Федишин М.П., Попова Л.В.

Вивчення навчального матеріалу вибіркової дисципліни дозволить здобувачам освітнього рівня бакалавр, набути «додаткових загальних і фахових компетентностей», що дасть можливість використовувати їх у подальшій роботі за обраним фахом при організації фінансів страхових організацій з метою нарощення капіталізації страхового бізнесу, збільшення обсягу отриманих страхових премій, примноження прибутків від різних видів діяльності, чіткого планування та ефективного формування й розміщення страхових резервів, визначення достатності капіталу та ліквідності активів.

РОБОТА З ЛІТЕРАТУРНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ

Навчальна програма з курсу «Фінанси страхових організацій» передбачає проведення лекційних і практичних занять, тому самостійна робота здобувача з даної дисципліни займає вагоме місце.

Згідно з робочою програмою дисципліни «Фінанси страхових організацій» студентам на самостійне опрацювання вноситься: підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань у вигляді написання доповідей, статей та тез на наукові студентські конференції.

Опрацьовуючи рекомендовану літературу, в процесі підготовки до занять, студентам слід керуватись силабусом даної дисципліни, планами практичних занять, переліком питань для самостійного опрацювання, тематикою науково-пошукових завдань.

Наполеглива самостійна робота студента над

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

літературними джерелами дасть змогу виробити аналітичне мислення, сформує власний погляд щодо теоретичних і практичних проблем формування і управління фінансами страхових організацій, навчить його робити обґрунтовані висновки і пропозиції під час оцінки діяльності страховиків в умовах сучасних реалій економіки.

Здобувач повинен вміти самостійно підбирати літературні джерела з питань курсу. Використані джерела повинні містити повний список основної, додаткової літератури та інтернет ресурсів, що стосуються того чи іншого проблемного питання в межах вивчення теми.

Для закріплення та поглиблення теоретичних знань, виконання практичних завдань пропонуємо скористатися списком літератури та інтернет джерелами, наведеними в цьому навчально-методичному видання.

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ СТРАХОВИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОРГАНІЗАЦІЇ

Мета: розглянути правові засади створення страхової організації, державного регулювання страхової діяльності, економічну сутність фінансів страхових компаній, з'ясувати особливості їх організації

Завдання: сформувати у студентів розуміння економічної сутності фінансів страхової організації, оволодіти знаннями щодо особливостей формування фінансових ресурсів страховика, їх значення для забезпечення ефективності страхового бізнесу; навчити аналізувати склад, динаміку та структури фінансових ресурсів страхової компанії

Методичні поради. Під час самостійного опрацювання питань даної теми важливо керуватися наступними складовими.

Перелік питань

1. Правові засади створення страхової організації як фінансової установи.
2. Державне регулювання страхової діяльності.
3. Нагляд і контроль за діяльністю страхових компаній
4. Суть фінансів страхових організацій та необхідність їх організації
5. Принципи формування фінансів страхової компанії

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Основні терміни і поняття

✓ Страхова компанія	✓ Фінансові відносини
✓ Фінанси страховика	✓ Фінансові ресурси
✓ Фінансова установа	✓ Власні ресурси
✓ Страхова діяльність	✓ Залучені ресурси
✓ Державне регулювання	✓ Позичені ресурси
✓ Ліцензування	✓ Фінансова звітність
✓ Нагляд за діяльністю страховиків	✓ нормативно-правова база
✓ страховий захист	✓ страховий продукт
	✓ суб'єкт господарювання

Завдання для самостійної роботи

1. Реєстрація та ліцензування страховиків.
2. Джерела фінансових ресурсів страховика.
3. Надайте характеристику видам власного капіталу страхової компанії.
4. Поясніть види залученого капіталу страхової компанії.
5. Охарактеризуйте види позикового капіталу страхової компанії.
6. Розкрийте зарубіжний досвід організації фінансових ресурсів страховика.
7. Окресліть зарубіжний досвід нагляду і контролю а діяльністю страхових компаній в сучасних умовах

Практичні завдання

1. Охарактеризувати види фінансових ресурсів на прикладі страхової компанії (на вибір здобувача).

Федишин М.П., Попова Л.В.

2. Дослідити мобілізаційну та розподільну функцію фінансів страхових компаній.

3. Схематично відобразіть джерела фінансових ресурсів на прикладі конкретної страхової компанії

4. Сформуйте на основі фінансової звітності страховика джерела формування власного та залученого капіталу страхової компанії у вигляді таблиці:

- зареєстрований (пайовий) капітал,
- страхові резерви,
- доходи майбутніх періодів,
- резервний капітал,
- нерозподілений прибуток,
- кредиторська заборгованість,
- вилучений капітал,
- цільове фінансування,
- додатковий капітал,
- довгострокові кредити банку,
- неоплачений капітал,
- короткострокові кредити банку.

5. Проаналізувати склад та структуру фінансових ресурсів страхової організації за даними фінансової звітності. Аналіз провести за формою, наведеною в табл. 1.1. За результатами аналізу зробити висновки.

Таблиця 1.1

Аналіз складу та динаміки фінансових ресурсів
страхової компанії, тис грн

Вид фінансового ресурсу	Мин. період	Питом а вага	Звітн. період	Питома вага	Відхилення	
					+, -	%
1	2	3	4	5	6	7

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

1	2	3	4	5	6	7
Власний капітал у т.ч						
-						
-						
-						
-						
Разом власного капіталу						
Залучений капітал, у т.ч						
-						
-						
-						
Разом залученого капіталу						
Позиковий капітал, у т.ч						
-						
-						
-						
Разом позикового капіталу						
Разом фінансових ресурсів						

Федишин М.П., Попова Л.В.

Окремим різновидом самостійної роботи здобувачів при вивченні даної теми курсу «Фінанси страхових організацій» є розв'язування тестових завдань. Для цього вони можуть використати для підготовки інше навчально-методичне видання авторів.

ТЕМА 2. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ СТРАХОВИКІВ

Мета: ознайомити з видами грошових надходжень страховиків

Завдання: поглибити знання щодо видів грошових надходжень страхових компаній, навчити класифікувати і обчислювати структуру та динаміку грошових надходжень від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

Методичні поради. Під час самостійного опрацювання питань даної теми важливо керуватися наступними складовими.

Перелік питань

1. Фінансові ресурси та грошові потоки страховиків
2. Суть та особливості грошових надходжень страховиків за видами діяльності
3. Страхові премії як головне джерело страхових надходжень страхової компанії
4. Страховий тариф як індикатор вартості страхової послуги
5. Структурна характеристика основних груп надходжень страховиків від інвестиційної діяльності
6. Види грошових надходжень страхових компаній від фінансової діяльності
7. Інші види надходжень страховика.
8. Основи управління грошовими потоками страхової компанії

Основні терміни і поняття

✓ Грошові кошти	✓ Фінансові інвестиції
✓ Грошові надходження	✓ Грошові надходження у результаті змін у
✓ Фінансові ресурси	необоротних активах
✓ Витрачання грошових коштів	✓ Грошові надходження у результаті змін у власному капіталі
✓ Грошовий потік	✓ Грошові надходження у результаті змін у залученому капіталі
✓ Страхові премії	✓ Грошові надходження у результаті змін у позиковому капіталі
✓ Страховий тариф	✓ Управління грошовими потоками
✓ Комісійна винагорода	
✓ Грошові надходження від операцій перестраховування	
✓ Страхові резерви	
✓ Витрачання грошових коштів на ведення страхової справи	

Завдання для самостійної роботи

1. Поясніть складові грошових надходжень від страхової діяльності та особливості їх формування
2. Розкрийте особливості формування грошових ресурсів від інвестиційної діяльності
3. Охарактеризуйте порядок формування грошових ресурсів від фінансової діяльності
4. Дайте характеристику структури грошових потоків страховика
5. Поясніть види страхових премій страхової організації

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

6. Визначте собівартість страхової послуги та її склад.

7. Які чинники зумовлюють специфіку фінансової діяльності страховика та формування грошових надходжень.

8. Дослідіть імітаційні моделі формування грошових потоків страхової компанії

Практичні завдання

1. Схематично відобразіть складові грошових надходжень страховика з огляду на двоїстий характер його діяльності

2. На прикладі фінансової звітності страховика розподіліть операції за видами діяльності страховика: операційна, інвестиційна, фінансова діяльність.

3. На прикладі фінансової звітності страховика визначити чистий рух грошових коштів за операційною діяльністю страховика за два звітні періоди (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Рух коштів у результаті операційної діяльності, тис грн

Назва показника	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
Надходження від: Отриманих страхових премій	3226226	2534793	
Компенсації страхових виплат від перестраховика	4 916	7 021	
Надходження від регресу	101 935	76 034	

Федишин М.П., Попова Л.В.

Продовження табл.2.1

1	2	3	4
Інші надходження*	198 962	126 534	
Витрачання на оплату: премій, сплачених перестраховикам	203 727	83 474	
податку на прибуток	50 171	68 294	
податку на дохід за договорами страхування	97 779	75 853	
страхових відшкодувань та врегулювання збитків	1364456	1012672	
витрати на врегулювання регресних справ	18 992	11 675	
адміністративних та інших операційних витрат	150 417	136 612	
працівникам	229 930	206 352	
Аквізацийних витрат	785 633	567 169	
зобов'язань з інших податків та відрахувань на соціальні заходи	116 677	105 54	
нарахованих відсотків	4 988	6 851	
інші витрачання*	306 116	193 002	
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	?	?	

* інші надходження/витрачання у результаті операційної діяльності включають операції з надання/повернення гарантійного платежу за операціями з контрагентами Компанії, що здійснюють послуги з ремонтування та відновлення транспортних засобів.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

4. На прикладі фінансової звітності страховика визначити чистий рух грошових коштів за інвестиційною діяльністю страховика за два звітні періоди (Табл.2.2).

Таблиця 2.2

Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності, тис грн

Назва показника	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
Надходження від: Погашення та продажу фінансових інвестицій	779 809	473 462	
Продажу основних засобів	397	397 445	
Надходження від погашення позик	1 404	-	
Відсотків	196 842	178 153	
Повернення депозитів	953 440	566 286	
Інші надходження	-	1 578	
Витрачання на оплату: Придбання фінансових інвестицій	944 258	1 000 231	
Придбання основних засобів	28 046	20 153	
Надання позик	1 830	1 590	
Розміщення депозитів	992 000	370 600	
Інші витрачання	201	229	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	?	?	

Федишин М.П., Попова Л.В.

5. На прикладі фінансової звітності страховика визначити чистий рух грошових коштів за фінансовою діяльністю страховика за два звітні періоди та на основі розрахунків попередніх двох завдань заповнити табл.2.3 і зробити висновки про чистий рух грошових коштів страховика.

Таблиця 2.3

Рух коштів за фінансовою діяльністю, тис грн

Назва показника	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
Сплата орендного зобов'язання	29 612	30 473	
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	?	?	
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності			
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності			
Чистий рух грошових коштів та їх еквівалентів			
Вплив зміни валютних курсів на грошові кошти та їх еквіваленти	(298)	19 960	
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	189 645	96 157	
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	328 445	189 645	

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Окремим різновидом самостійної роботи здобувачів при вивченні даної теми курсу «Фінанси страхових організацій» є розв'язування тестових завдань. Для цього вони можуть використати для підготовки інше навчально-методичне видання авторів.

ТЕМА 3. СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ, ЇХ СКЛАД, ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА РОЗМІЩЕННЯ

Мета: розглянути сутність, склад, види страхових резервів, ознайомити з порядком їх формування та розміщення

Завдання: систематизувати знання щодо видів, структури, порядку формування страхових резервів; організації роботи страхової компанії щодо розміщення страхових резервів; навчити вирішувати практичні завдання з обчислення резервів незароблених, зароблених премій, резервів незаявлених та заявлених збитків, резервів зі страхування життя та ризикових видів страхування

Методичні поради. Під час самостійного опрацювання питань даної теми важливо керуватися наступними складовими.

Перелік питань

1. Суть і склад страхових резервів.
2. Порядок та законодавчі вимоги до формування страхових резервів.
3. Значення страхових резервів страховика
4. Порядок формування страхових резервів нон-лайфовими страховиками
5. Порядок формування страхових резервів лайфовими страховими компаніями
6. Вимоги та принципи розміщення коштів страхових резервів
7. Аналіз страхових резервів страхових компаній

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Основні терміни і поняття

✓ Страхові резерви	✓ Математичний резерв
✓ Актуарна функція	✓ Резерв нетто-премій
✓ Технічні резерви	✓ Резерв бонусів
✓ Резерв незароблених премій	✓ Резерв заявлених, але не виплачених збитків
✓ Резерв коливань збитковості	✓ Резерв збитків, що виникли, але не заявлені
✓ Резерв катастроф	✓ Активи розміщення коштів страхових резервів

Завдання для самостійної роботи

1. Назвіть основні законодавчі вимоги до формування резервів страховика
2. Технічні резерви страхової компанії, особливості розрахунку їх розміру.
3. Охарактеризуйте методи розрахунку розміру резерву незароблених премій.
4. Поясніть призначення резерву коливань збитковості.
7. Розкрийте мету формування резерву катастроф.
8. Визначіть складові резерву довгострокових зобов'язань.
10. Охарактеризуйте складові резерву належних виплат страхових сум.
11. Розкрийте умови розміщення коштів страхових резервів. Якими категоріями активів вони мають бути представлені.
12. Проаналізуйте активи страхової компанії (на вибір)

Федишин М.П., Попова Л.В.

13. Розкрийте зміст актуарної функції страхової компанії в сучасних умовах

14. Особливості інвестиційної діяльності страховиків Європи, Америки, Японії, Близького Сходу.

15. Окресліть сучасні методи модифікації актуарних методів для розрахунку страхових резервів.

Практичні завдання

1. Схематично відобразіть систему страхових резервів страхової організації, яка займається страхуванням життя та подайте їх характеристику

2. Схематично відобразіть систему страхових резервів страхової організації, яка займається ризиковими видами страхуванням та подайте їх характеристику

3. Проаналізуйте активи страхової компанії (на вибір)

4. Розкрийте зміст актуарної функції страхової компанії (на вибір) в сучасних умовах

5. Визначити величину заробленої страхової премії за 2021 рік, виходячи із таких даних сума резерву незаробленої премії на 01.01.2021р:

- 110 тис.грн., з них частка перестраховика складає 10 тис.грн,

на 31.12.2021р:

- 180 тис.грн., з них частка перестраховика - 38 тис.грн.

Сума премій, що надійшли протягом року по договорах страхування - 600 тис.грн.

Сума премій, що надійшли за договорами перестраховання - 130 тис.грн.

Сума премій, що сплачені перестраховиком - 220

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

тис.грн.

Сума доходів від депозитного вкладу в банку - 200 тис.грн. Зробити висновки.

6. Визначить резерв незароблених премій на 01 жовтня 2022 р.та 01 січня 2023 р. і зміну цього резерву, а також резерв заробленої премії на підставі таких даних:

- надходження страхових платежів в I кв.- 640 тис.грн.;

- надходження страхових платежів в II кв.- 520 тис.грн.;

- надходження страхових платежів в III кв.- 535 тис.грн.;

- надходження страхових платежів в IV кв.- 700 тис.грн.;

У 4 кварталі передано перестраховикам 35 тис. грн. страхових платежів. Зробіть висновки.

7. Визначити резерв незароблених премій на 01 жовтня 2021 року, на 01 січня 2022 року та на 01 квітня 2022 року та частку перестраховика в ньому на підставі таких даних:

- надходження страхових платежів в I кв.2021 р – 500 тис.грн (з них передано на перестраховування 120 тис.грн).;

- надходження страхових платежів в II кв.2021 р – 600 тис.грн. (з них передано на перестраховування 200 тис.грн).;

- надходження страхових платежів в III кв.2021 р. – 300 тис.грн. (з них передано на перестраховування 80 тис.грн).;

- надходження страхових платежів в IV кв.2021 р. –

Федишин М.П., Попова Л.В.

200 тис.грн.

- надходження страхових платежів в I кв.2022 р – 900 тис.грн (з них передано на перестраховання 250 тис.грн).

Зробіть висновки.

Окремим різновидом самостійної роботи здобувачів при вивченні даної теми курсу «Фінанси страхових організацій» є розв'язування тестових завдань. Для цього вони можуть використати для підготовки інше навчально-методичне видання авторів.

ТЕМА 4. ДОХОДИ, ВИТРАТИ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ СТРАХОВИКА

Мета: розглянути особливості формування доходів, витрат, прибутку від страхової діяльності, з'ясувати механізм оподаткування страхових організацій.

Завдання: оволодіти знаннями щодо порядку формування доходів, витрат страхової компанії, навчити вирішувати практичні завдання по обчисленню прибутку страхової компанії, що займається страхуванням життя та ризиковими видами страхування, застосовувати ставки оподаткування страхової діяльності

Методичні поради. Під час самостійного опрацювання питань даної теми важливо керуватися наступними складовими.

Перелік питань

1. Склад та структура доходів страхової компанії
2. Джерела формування доходів страхової організації
3. Витрати страховика, їх структура і склад
4. Прибуток страховика: основи його формування у life-страхових компаній
5. Прибуток страховика: основи його формування у nonlife-страхових компаній.
6. Механізм оподаткування прибутку страхової компанії

Федишин М.П., Попова Л.В.

Основні терміни і поняття

✓ Двоїстий характер діяльності страховика	✓ Аквізиційні витрати
✓ Доходи страховика від основної діяльності	✓ Інкасаційні витрати
✓ Доходи від фінансової діяльності	✓ Витрати на ведення страхової справи
✓ Доходи від інвестиційної діяльності	✓ Витрати від інвестиційної діяльності
✓ Витрати страховика від основної діяльності	✓ Зароблена страхова премія
✓ Витрати від фінансової діяльності	✓ Фінансовий результат
✓ Ліквідаційні витрати	✓ Прибуток
	✓ Податок на прибуток
	✓ Страховий дохід
	✓ Ставка оподаткування
	✓ Інвестиційний дохід

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте суть та види доходів страхової компанії
2. Розкрийте суть аквізаційних витрат.
3. Дайте характеристику інкасаційним витратам.
4. Охарактеризуйте призначення ліквідаційних витрат.
5. Розкрийте склад витрат на утримання страхової компанії.
6. Окресліть види податків, що сплачують страхові компанії. Розкрийте особливості оподаткування прибутку страхової компанії

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

7. Охарактеризуйте основні групи доходів на прикладі страхової компанії.

8. Поясніть склад доходів від інвестиційної та фінансової діяльності на прикладі конкретної страхової компанії.

9. Надайте характеристику основним групам витрат страховика на прикладі конкретної страхової компанії.

10. Охарактеризуйте особливості розподілу прибутку СК.

Практичні завдання

1. Порівняйте фінансові результати декількох страхових компаній та визначте фактори, що вплинули на їх значення. Зробіть висновки.

2. Визначити доходи і витрати страховика від страхової діяльності, прибуток за ряд років, оцінити його динаміку на основі таких даних (Табл.4.1)

Таблиця 4.1

Показники діяльності страхової компанії

Показники	Сума, тис.грн			Відхилення (+,)
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	
1	2	3	4	5
1. Страхові внески, зібрані протягом року, в тому числі	2900	3200	3500	
- прийняті на перестраховання	250	550	850	

Федишин М.П., Попова Л.В.

ризика				
--------	--	--	--	--

Продовження табл.4.1

1	2	3	4	5
2. Сплачені страхові відшкодування	800	1100	1400	
3. Отримана комісійна винагорода за перестраховання	50	120	150	
4. Із централізованих страхових фондів та технічних резервів повернуто	700	600	500	
5. Витрати на здійснення страхової справи	250	330	580	
6. Відрахування до централізованих страхових резервних фондів та технічних резервів	540	340	600	

3. Визначити величину прибутку від страхової діяльності компанії, виходячи з наступних даних:

- дохід від здачі майна в оренду — 69 тис. грн;
- сума заробленої страхової премії — 265 тис. грн;

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

- частка перестраховика в резервах страховика — 35 тис. грн;
- комісійна винагорода від перестраховика — 18 тис. грн;
- сума доходів від депозитного вкладу в банк — 145 тис. грн;
- сума коштів, повернених з централізованого резервного фонду — 48 тис. грн;
- дохід від акцій — 90 тис. грн;
- сума резерву незароблених премій — 114 тис. грн;
- сума сплаченого страхового відшкодування — 85 тис. грн;
- відрахування в централізовані страхові резерви — 55 тис. грн.

Зробити висновки.

4. Страхова компанія за II квартал 2022 року одержала наступні показники:

- 1) Дохід від страхової діяльності з довгострокового страхування життя - 21,4 тис. грн.
- 2) Суми витрат страховика, який здійснює довгострокове страхування життя - 2,91 тис. грн.
- 3) Дохід від пенсійного страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення - 8,9 тис. грн.
- 4) Інвестиційний дохід, отриманий від розміщення коштів за договорами довгострокового страхування життя - 22,6 тис. грн.
- 5) Витрати на оплату праці - 9,4 тис. грн.
- 6) Амортизаційні відрахування - 5,2 тис. грн.

Федишин М.П., Попова Л.В.

7) Сума податку на прибуток, надміру перерахована в попередньому податковому періоді до бюджету - 0,15 тис. грн. (тобто 150 грн.)

Необхідно обчислити суму податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету. Вказати терміни подачі та сплати податкової декларації.

5. Страхова компанія за III квартал 2022 року одержала наступні показники:

1) Страхові платежі - 19,4 тис. грн.

2) Інвестиційний дохід - 19,9 тис. грн.

3) Отримана суми штрафних санкцій за невиконання умов договору страхування, визначеної боржником за рішенням суду- 0,6 тис. грн.

4) Нараховані суми страхових відшкодувань за страховими випадками - 5,5 тис. грн.

5) Винагороди за надання послуг страхового брокера - 1,7 тис. грн.

6) Витрати на винагороди страховому агенту - 0,7 тис. грн.

7) Суми повернення частки страхових платежів за договорами перестраховування у випадку їх дострокового припинення - 3,3 тис. грн.

8) Витрати у вигляді курсових різниць, отриманих від перерахунку страхових резервів - 1,7 тис. грн.

9) Страхові платежі, нараховані страховиком за договорами перестраховування - 2,6 тис. грн.

10) Витрати на оплату за видачу ліцензій на ведення страхової діяльності - 0,4 тис. грн.

11) Витрати на оплату праці - 5,4 тис. грн.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Необхідно обчислити суму податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету. Вказати терміни подачі та сплати податкової декларації.

Окремим різновидом самостійної роботи здобувачів при вивченні курсу «Фінанси страхових організацій» є розв'язування тестових завдань. Для цього вони можуть використати для підготовки інше навчально-методичне видання авторів.

ТЕМА 5. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СТРАХОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Мета: окреслити економічні завдання, напрями, основні показники оцінки фінансового стану страхової організації

Завдання: поглибити знання щодо сутності, напрямів, основних показників оцінки фінансового стану страхової організації, навчити обчислювати показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності страхової компанії, виробити вміння самостійно мислити, вирішувати, аналізувати практичні ситуації, робити висновки.

Методичні поради. Під час самостійного опрацювання питань даної теми важливо керуватися наступними складовими.

Перелік питань

1. Фінансовий стан страхової компанії (СК): суть, необхідність дослідження
2. Система неперервного спостереження за фінансовим станом страхової компанії.
3. Платоспроможність страхової компанії та умови її забезпечення
4. Фінансова надійність та стійкість страховика: суть, підходи до визначення.
5. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Основні терміни і поняття

✓ Фінансовий стан	✓ фактичний запас
✓ Неперервне спостереження	платоспроможності
✓ Страхові зобов'язання	✓ нормативний запас
✓ Фінансова стійкість	платоспроможності
✓ Джерела формування фінансової стійкості	✓ коефіцієнт запасу
✓ Пруденційні вимоги	платоспроможності
✓ Рентабельність діяльності СК	✓ рівень платоспроможності
✓ Ліквідність СК	✓ суспільна важливість СК
✓ Платоспроможність СК	✓ справедлива вартість активів
✓ Умови забезпечення платоспроможності	✓ субординований борг
✓ Базовий підхід до оцінки платоспроможності	✓ регулятивний капітал
✓ Спрощений підхід до оцінки платоспроможності	✓ капітал
✓ абсолютне мінімальне значення капіталу	платоспроможності
	✓ мінімальний капітал СК
	✓ рейтингові оцінки

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення поняття «фінансовий стан страхової компанії».
2. Розкрийте загальні принципи функціонування системи неперервного спостереження за фінансовим станом

Федишин М.П., Попова Л.В.

страхової компанії.

3. Охарактеризуйте основні завдання оцінки фінансового стану страхової компанії.

4. Розкрийте сутність поняття фінансової стійкості страхової компанії.

5. Охарактеризуйте фінансову стійкість страхової компанії як юридичної особи.

6. Дайте характеристику фінансової стійкості страхової компанії за вимогами, що ставляться до страхових компаній як до суб'єктів фінансового ринку.

7. Окресліть та поясніть групи критеріїв, за якими проводиться оцінка фінансової стійкості страхової організації.

8. Охарактеризуйте показники оцінки фінансової надійності страховика.

9. Порівняйте показники регуляторної звітності страховиків відповідно до директив ЄС

10. Дайте характеристику показнику рентабельність страхового продукту (послуг).

Практичні завдання

1. За запропонованою фінансовою звітністю проаналізуйте фінансовий стан страхової організації

2. Визначити нормативний запас платоспроможності (НЗП), якщо відомо, що надходження страхових премій дорівнюють 470 тис. грн., перестраховикам сплачено 35 тис. грн. Страхові виплати складають 400 тис. грн., в тому числі компенсовано перестраховиками 300 тис. грн.

Зробіть висновки.

3. Визначте платоспроможність страхової компанії, що

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

займається ризиковим страхуванням та коефіцієнт платоспроможності на підставі таких даних:

- валюта балансу - 12000 тис. грн.
- нематеріальні активи - 2,0 тис. грн.
- технічні резерви – 7300 тис. грн.
- надходження страхових премій за попередні 12 місяців - 19000 тис. грн.
- сума премій, сплачених перестраховикам - 250 тис. грн.
- виплата страхової о відшкодування за попередні 12 місяців - 9500 тис. грн.
- страхові виплати, сплачені перестраховиками - 140

тис. грн.

Зробіть висновки.

4. Визначте платоспроможність страхової компанії, що займається ризиковим страхуванням та коефіцієнт платоспроможності на підставі таких даних:

- валюта балансу – 10 000 тис. грн.
- нематеріальні активи - відсутні
- технічні резерви - 7500 тис. грн.
- надходження страхових премій за попередні 12 місяців – 18 000 тис. грн.
- сума премій, сплачених перестраховикам - 200 тис.

грн.

- виплата страхового відшкодування за попередні 12 місяців – 9 500 тис. грн.

- страхові виплати, сплачені перестраховиками - 150

тис. грн.

Зробіть висновки.

Федишин М.П., Попова Л.В.

5. Страхова компанія отримала страхові премії на суму 54 млн. грн. Величина страхових резервів на кінець періоду становить 22 млн. грн. Сума страхових відшкодувань за звітний період – 21,5 млн. грн. Витрати на ведення страхової справи – 10 млн. грн. Визначте показники фінансової стійкості страхової компанії: рівень страхових виплат, коефіцієнт фінансової стійкості, прибуток від страхової діяльності.

6. Визначити фактичний і нормативний запас платоспроможності та коефіцієнт платоспроможності, якщо валюта балансу страхової компанії із страхування життя становить 2,5 млн грн., нематеріальні активи – 500 тис. грн., страхові резерви – 900 тис. грн.

7. За вихідними даними (табл. 5.1) розрахувати показники рентабельності діяльності страхової організації.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для розрахунку рентабельності

Показники	Сума, тис. грн.
Чистий прибуток	44685
Витрати страхової компанії	876665
Страхові внески	730089
Прибуток у тарифах	73128
Витрати на ведення справи	584367
Страхові резерви	12777716
Прибуток від інвестиційної діяльності	446755
Сума активів	2188337
Сума власного капіталу	341037

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Окремим різновидом самостійної роботи здобувачів при вивченні даної теми курсу «Фінанси страхових організацій» є розв'язування тестових завдань. Для цього вони можуть використати для підготовки інше навчально-методичне видання авторів.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Мета: розглянути необхідність, значення, складові менеджменту фінансової діяльності страхової компанії та способи і умови забезпечення її безпеки

Завдання: оволодіти знаннями щодо форм й методів управління фінансовою діяльністю, інструментів забезпечення фінансової безпеки страхових компаній в сучасних умовах господарювання

Методичні поради. Під час самостійного опрацювання питань даної теми важливо керуватися наступними складовими.

Перелік питань

1. Місце фінансової безпеки страхових компаній у системі забезпечення фінансової безпеки держави.
2. Фактори, що впливають на рівень фінансової безпеки страховиків.
3. Методи та інструменти забезпечення фінансової безпеки.
4. Система фінансової безпеки.
5. Фінансовий моніторинг у страхових компаніях: основні вимоги.
6. Особливості управління діяльністю страхової компанії.
7. Антикризове управління страховими компаніями.
8. Фінансове планування діяльності страховика

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

9. Контролінг діяльності страховиків, його сутність, завдання та функції

Основні терміни і поняття

✓ Страховий менеджмент	✓ система управління страховиком
✓ Цілі страхового менеджменту	✓ фінансовий план СК
✓ Завдання страхового менеджменту	✓ бізнес-план страховика
✓ Фінансовий менеджмент страхової компанії	✓ Контролінг діяльності страховика
✓ Фінансовий аналіз	✓ Антикризове управління СК
✓ Фінансове планування	✓ Фінансовий моніторинг
✓ Фінансовий контроль	✓ Первинний фінансовий моніторинг
✓ Управління страховою компанією	✓ Державний фінансовий моніторинг
✓ Управління активами СК	✓ Об'єкти фінмоніторингу
✓ Управління капіталом СК	✓ Фінансова безпека страховиків
✓ інвестиційна діяльність	✓ Загрози фінансовій безпеці
✓ принципи інвестування	✓ Внутрішні загрози
✓ функції управління інвестиційною діяльністю	✓ Зовнішні загрози
✓ фінансовий менеджмент страховика	✓ Фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу
✓ управління грошовими потоками	✓ План фінансування страховика

Федишин М.П., Попова Л.В.

✓ план	відновлення	✓ Бюджетування грошових
діяльності страховика		потоків
✓ страховий захист		✓ страхові резерви

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте особливості управління страховою діяльністю
2. Поясніть зміст страхового менеджменту
3. Визначте суть фінансового менеджменту страхової організації
4. Розкрийте особливості управління інвестиційною та фінансовою діяльністю страхової компанії
5. Охарактеризуйте особливості планування грошових потоків страховика
6. Визначте місце фінансової безпеки страхових компаній у системі забезпечення фінансової безпеки держави
7. Розкрийте зміст системи фінансової безпеки страхових організацій
8. Фінансовий моніторинг у страхових компаніях: основні вимоги

Практичні завдання

1. На підставі фінансової звітності оцініть ефективність страхової діяльності страховика
2. На підставі фінансової звітності оцініть ефективність інвестиційної діяльності страховика
3. На підставі фінансової звітності обґрунтуйте ефективність фінансового менеджменту страховика

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

4. Визначте фактори, що впливають на рівень фінансової безпеки страхової компанії (на вибір здобувача).

5. Охарактеризуйте методи та інструменти забезпечення фінансової безпеки страхових компаній.

Окремим різновидом самостійної роботи здобувачів при вивченні курсу «Фінанси страхових організацій» є розв'язування тестових завдань. Для цього вони можуть використати для підготовки інше навчально-методичне видання авторів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ)

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій» визначає наступні аспекти оцінювання навчальних досягнень здобувачів:

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо) [1].

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. В кодексі академічної доброчесності зауважено: «Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи» [1].

Відвідування занять. «Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» [1].

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій» визначає наступні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання матеріалу;
- використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;
- уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо;
- правильність проведення розрахунків; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної

Федишин М.П., Попова Л.В.

практичної ситуації або проблеми.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне питання / правильне розв'язання виробничої ситуації / правильні відповіді на тестові питання. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь здобувача повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови такого розкриття теоретичного питання та / або тестових завдань, а також розв'язання виробничої ситуації, які містять неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови правильного розкриття питання з незначними неточностями та / або правильного розв'язання виробничої ситуації (можливі математичні помилки або нечіткі висновки) /тестові завдання вирішені з помилками.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються неточності / помилки у вирішенні тестів, практичних ситуацій виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку неправильного підходу до викладення теоретичного матеріалу / допущено помилки у 50% тестових завдань / виробничій ситуації [1].

У всіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

**Розподіл балів, які отримують здобувачі під час
поточного контролю:**

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)						Кількість балів (залік)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	10	10	40	100

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Правові засади створення страхової організації як фінансової установи.
2. Державне регулювання страхової діяльності.
3. Нагляд і контроль за діяльністю страхових компаній
4. Суть фінансів страхових організацій та необхідність їх організації
5. Принципи формування фінансів страхової компанії
6. Джерела формування та види фінансових ресурсів страховика.
7. Суть та особливості грошових надходжень страховиків від операційної діяльності
8. Страхові премії як головне джерело страхових надходжень страхової компанії
9. Види надходжень страхової організації від інвестиційної діяльності
10. Структурна характеристика основних груп надходжень страховиків від інвестиційної діяльності
11. Види грошових надходжень страхових компаній від фінансової діяльності
12. Інші види надходжень страховика.
13. Основи управління грошовими потоками страхової компанії
14. Сутність і склад страхових резервів.
15. Порядок та законодавчі вимоги до формування страхових резервів.
16. Значення страхових резервів страховика

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

17. Порядок формування страхових резервів нон-лайфовими страховиками

18. Порядок формування страхових резервів лайфовими страховими компаніями

19. Вимоги та принципи розміщення коштів страхових резервів

20. Аналіз страхових резервів страхових компаній

21. Склад доходів страхової компанії

22. Витрати страховика, їх структура і склад

23. Прибуток страховика та механізм його оподаткування

24. Фінансовий стан страхової компанії: суть, необхідність дослідження

25. Система неперервного спостереження за фінансовим станом страхової компанії.

26. Платоспроможність страхової компанії та умови її забезпечення

27. Фінансова надійність та стійкість страховика: суть, підходи до визначення.

28. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності.

29. Місце фінансової безпеки страхових компаній у системі забезпечення фінансової безпеки держави.

30. Фактори, що впливають на рівень фінансової безпеки страховиків.

31. Методи та інструменти забезпечення фінансової безпеки.

32. Система фінансової безпеки страховика в сучасних умовах.

Федишин М.П., Попова Л.В.

33. Фінансовий моніторинг у страхових компаніях: основні вимоги.
34. Особливості управління діяльністю страхової компанії.
35. Інструменти фінансового менеджменту страховиків
36. Антикризове управління страховими компаніями.
37. Фінансове планування діяльності страховика
38. Контролінг діяльності страховиків, його сутність, завдання та функції
39. Ефективна система управління страховиків: нові законодавчі зміни
40. Функції, цілі та завдання страхового менеджменту

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ)

З навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій» здобувачі згідно із навчальним планом складають залік. Залік проводиться в усній або письмовій формах.

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій» визначає наступні аспекти оцінювання навчальних досягнень здобувачів під час проведення підсумкового контролю:

Здобувач отримує завдання, що містить теоретичне питання з дисципліни, тестові завдання і виробничу ситуацію.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: теоретичне питання (10 балів), 4 тести «правильно-неправильно» – по 2 бали (сумарно 8 балів), 4 тести «множинний вибір» – по 2 бали (сумарно 8 балів), виробнича ситуація (14 балів).

10 балів ставиться за повне розкриття теоретичного питання. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

14 балів здобувач отримає за повне та правильне (відповідно до чинного законодавства; без математичних помилок) розв'язання виробничої ситуації.

Після підготовки здобувачами конспекту відповіді та

Федишин М.П., Попова Л.В.

розв'язання задачі відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього здобувачу можуть бути задані додаткові питання [1].

В умовах дистанційного навчання залік проводиться у 2 етапи:

1 етап – виконання залікового тесту, що включає 40 тестових завдань, які вирішуються на курсі в системі Moodle;

2 етап – усні відповіді на теоретичні питання (перелік питань підсумкового контролю підкріплено у розділі «Зворотній зв'язок» в системі Moodle). Ця частина заліку передбачена для тих здобувачів, у яких поточних балів менше 30, а також для тих, які бажають покращити свою підсумкову оцінку.

На оцінювання впливають такі моменти:

- рівень опанування основних проблемних питань відповідно до програми дисципліни та до завдань залікового завдання;

- знання здобувачем ключових термінів і категорій;

- вміння вирішувати ситуаційні завдання та робити висновок;

- ступінь ознайомлення із основною та додатковою науковою літературою відповідно до програми дисципліни;

- вміння пов'язати теоретичні положення з практикою;

- здатність здобувача відстоювати власні погляди;

- вміння логічно у відведений час викласти основні положення запропонованих питань і зробити відповідні

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

висновки і узагальнення [1].

Розподіл балів:

«40-36 балів ставиться у випадках, коли здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, передбачені програмою дисципліни, засвоїв основу та ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

35-33 бали ставиться, якщо здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення і висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.

32-30 бали ставиться, якщо здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, але не вміє робити певні узагальнення і висновки, не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.

Федишин М.П., Попова Л.В.

29-27 ставиться у випадках, коли здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповні відповіді на поставлені теоретичне запитання, допустився грубих помилок у розв'язанні практичного завдання.

26-20 ставиться у випадках, коли здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповні відповіді на поставлені теоретичне запитання, не вміє чітко узагальнити опрацьований матеріал, допустився грубих помилок у розв'язанні практичного завдання.

19-14 ставиться здобувачу, який не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на більшість поставлених теоретичних запитань, не неправильно виконує розрахунки та розв'язувати практичні завдання.

13-0 ставиться студенту, який не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання, не вміє виконувати розрахунки та розв'язувати практичні завдання.

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни і в терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни «Фінанси страхових організацій» визначається як сума балів поточного і модульного контролю та результатів складання заліку.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

У випадку отримання менше 50 балів за результатами загального підсумкового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості» [1].

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
зараховано	A (90 – 100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незараховано	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ПОШУКОВОГО ЗАВДАННЯ

Науково-пошукове завдання є однією із форм самостійної та індивідуальної роботи здобувачів. Метою написання індивідуального науково-пошукового завдання (ІНДЗ) є оволодіння здобувачами освіти навичками пов'язувати теорію з практикою, користуватися літературою, статистичними даними, а також вміння доступно розкривати складні питання. Виконання ІНДЗ з одного боку, передбачає коротке викладення наукової роботи, книги, статті, з іншого боку, – це підготовка та розкриття певної теми на основі критичного огляду літератури та інших джерел.

Робота здобувачів над ІНДЗ складається з наступних етапів:

- вибір теми на основі тематики, розробленої викладачем курсу;
- підбір інформаційного матеріалу;
- підготовка та написання роботи;
- презентація результатів з обов'язковим захистом.

ІНДЗ має наступну структуру: зміст, вступ, викладення основного змісту теми, висновки і пропозиції, список використаної літератури.

Розробка вибраної теми починається з ознайомлення з літературою, при цьому доцільно намітити план роботи з літературою та загальний план роботи. Загальний план ІНДЗ складається з 3-4 питань, які, як правило, в процесі роботи уточнюються та конкретизуються.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

План – це логічна основа ІНДЗ, від його правильності залежить структура, зміст та логічний взаємозв'язок частин роботи. У плані перелічені центральні питання теми у логічній послідовності. Перелік основних питань закінчується висновками, які узагальнюють найважливіші положення ІНДЗ, а також авторськими пропозиціями.

В процесі роботи над планом здобувач використовує різні джерела літератури: наукові праці, аналітичні довідки, фінансову звітність страхових компаній, звіти рейтингових агенств.

При оформленні роботи план трансформується у зміст з наведенням нумерації сторінок за складовими виконаної роботи.

ІНДЗ починається з вступу, де необхідно вказати на актуальність проблеми, що розглядається. Крім того, потрібно відзначити, хто з видатних фахівців займався дослідженням цієї проблеми.

В основній частині роботи значну увагу слід приділити глибокому теоретичному висвітленню як теми в цілому, так і окремих її практичних аспектів, правильно пов'язуючи теоретичні положення з практикою, конкретним цифровим матеріалом. Викладення змісту повинно відповідати плану роботи. Крім того, здобувачі освіти викладають своє бачення можливостей вирішення проблем управління фінансами страхових компаній в сучасних умовах.

Обсяг ІНДЗ, в залежності від обраної теми, може коливатись від 15 до 25 сторінок. Існують певні вимоги стосовно виконання роботи. Повинна бути титульна сторінка (додаток 1). На сторінці 2 розміщується зміст

Федишин М.П., Попова Л.В.

роботи. Кожен розділ роботи повинен мати обсяг 2-5 сторінок. Назви розділів виділяються в тексті. При написанні ІНДЗ слід дотримуватися послідовності, логічності викладення, уникати повторень, скорочень, та протиріч між окремими положеннями.

Необхідно робити посилання на використану літературу. У кінці роботи наводиться список використаної літератури. Його слід розміщувати одним із таких способів:

1) у порядку появи посилань у тексті;

2) алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Оформлення титульного аркуша ІНДЗ наведено згідно із загальними вимогами на с.60. ІНДЗ, як правило, захищається на практичному занятті або на співбесіді за індивідуальним графіком самостійної роботи студента.

Формами ІНДЗ також може бути підготовка наукової статті та тези конференції.

Консультації щодо вибору тем, підбору літератури, складання плану, виступу на занятті чи захисту ІНДЗ надає викладач курсу «Фінанси страхових організацій».

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Зразок оформлення титульної сторінки ІНДЗ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра фінансів і кредиту

Науково-пошукове завдання
з навчальної дисципліни
«Фінанси страхових організацій»
**на тему: «Проблемні аспекти формування фінансів
страхових компаній в умовах війни»**

Студента(ки) _____ курсу
групи _____

(прізвище та ініціали)
Науковий керівник:

(прізвище та ініціали)

Чернівці
2023

ТЕМАТИКА НАУКОВО-ПОШУКОВИХ РОБІТ

1. Організація фінансових ресурсів страховика в сучасних умовах
2. Імітаційні моделі формування грошових потоків страхової компанії
3. Резерви страховика, їх значення в діяльності
4. Методи розрахунку резервів страховика
5. Менеджмент доходів та витрат страховика (на прикладі конкретної СК на вибір здобувача).
6. Аналіз доходів та витрат страхової компанії
7. Оцінка фінансових результатів лайфових страхових компаній
8. Оцінка фінансових результатів нон лайфових страхових компаній
9. Особливості оподаткування страхової діяльності в країнах Європи.
10. Особливості оподаткування страхової діяльності в США.
11. Оподаткування діяльності страховиків: міжнародний досвід та вітчизняна практика.
12. Фінансова надійність страховика та чинники її забезпечення.
13. Вплив пандемії COVID-19 та війни на фінансову стійкість страховиків.
14. Перестраховання – основний фактор фінансової надійності страхової компанії?
15. Методики та критерії оцінювання надійності страховиків: порівняльний аспект

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

16. Порівняння показників регуляторної звітності страховиків відповідно до директив ЄС
17. Оцінка конкурентоспроможності та дохідності страхового продукту.
18. Зарубіжний досвід оцінки фінансового стану страховиків
19. Оцінка конкурентоспроможності та дохідності страхового продукту.
20. Особливості інвестиційної діяльності європейських та американських страховиків
21. Антикризове управління страховими компаніями в сучасних умовах глобальних викликів.
22. Фінансове планування діяльності страховика: теоретичний та практичний аспект
23. Контролінг діяльності страховиків, його сутність, сучасні завдання та функції
24. Ефективна система управління страховиків: вплив законодавчих змін
25. Рейтингування страховиків
26. Стратегії розвитку страхових компаній
27. Система управління ризиками страховика в сучасних умовах
28. Система якості корпоративного управління страхової компанії
29. Вплив війни на фінанси страхових компаній
30. Ринок страхування: вплив основних тенденцій на фінансові ресурси страховиків

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій», затверджена кафедрою фінансів і кредиту / Розроб.Федишин М.П. 2022. 12 с.
2. Русул Л.В., Федішин М.П., Лаврук Н.А. Страхування: від теорії до практики: навч.посібник; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 288 с.
3. Аберніхіна І.Г., Сокиринська І.Г. Фінанси страхових організацій: навчальний посібник. Дніпро: Пороги, 2019. с.198.
4. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. / О.О. Гаманкова. Київ: КНЕУ, 2007. 328 с.
5. Баранов А.Л. Фінанси страхових організацій. Практикум: навч. посіб. / А.Л. Баранов, О.В. Баранова. Київ: КНЕУ, 2012. 215 с.
6. Нагайчук Н.Г. Фінанси страхових компаній: навч. посібник / Н.Г. Нагайчук, О.О. Гончаренко; Ун-т банківської справи НБУ. Київ: УБС НБУ, 2010. 527 с.
7. Говорушко Т. А. Страхові послуги : 3-тє видання. Навч.посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 376 с.
8. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

9. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2022)
10. Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 01.12.2022)
11. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1961-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text> (дата звернення: 01.12.2022)
12. Про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 1996 р. – N 959. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.12.2022)
13. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика: Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07.06.2018 № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#Text>
14. Про запобігання та протидію легалізації

Федишин М.П., Попова Л.В.

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 16.08.2020 р. № 361-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

Додаткова

1. Федішин М.П., Попова Л.В., Верещагіна О.Ю. Сучасні реалії ризик-менеджменту в страхових компаніях. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2021. Вип. 61. С.227-233. URL:http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/61_2021/43.pdf
2. Борисюк О.В. Страховий менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с.
3. Говорушко Т.А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку: монографія/ Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко: Національний університет харчових технологій. Київ: НУХТ, 2012.376 с.
4. Віленчук О.М. Інноваційні стратегії управління діяльністю страхових компаній: міжнародний та національний контексти. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2021. Випуск

41. С.65-70.

5. Вікнянська А.О., Федішин М. П. Оцінка фінансового забезпечення фонду соціального страхування України за 2017-2019 роки (на прикладі Чернівецької області). *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=875>

3

6. Журавка О.С., Темченко А.Р., Федорченко В. Г. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 117-122.

7. Журавка О.С., Діденко І.В., Колесник А.І. Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5/5. С. 15-20.

8. Левковець Н. П., Бабич Л. М., Теслюк Н. П., Наконечна С. А., Гуцалюк О. І. Фінансова безпека страхових компаній в умовах інституційних змін. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9155> (дата звернення: 01.12.2022).

9. Попова Л.В., Федішин М.П., Білявська А.В. Інноваційно-технологічний розвиток страхового ринку України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. №6. Том 30 (69). Ч. 2.

Федишин М.П., Попова Л.В.

C.103-107. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-6-41>

10. Світлична О.С., Сташкевич Н.М. Управління фінансами страхових організацій: Навч. пос. Одеса: Атлант, 2015 258с.

11. Sosnovska, O., & Horach, I. (2021). Особливості управління інвестиційною діяльністю страхових компаній. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2021. Вип. 1(7), 103-114. <https://doi.org/10.32750/2021-0109>

Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Національний банк України – <https://bank.gov.ua>
2. Кабінет Міністрів України – <https://www.kmu.gov.ua>
3. Міністерство фінансів України – <https://www.minfin.gov.ua>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. База українського законодавства в Інтернет – www.lawukraine.com
2. Інститут глобальних стратегій – www.igls.com.ua
3. Інститут економічних досліджень і політичних консультацій – www.ier.kiev.ua

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Електронна бібліотека – www.lib.com.ua
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua

Інші інтернет-джерела

1. Регулювання ринку небанківських послуг «спліт». Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/split> (дата звернення: 01.12.2022)
2. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://www.uainsur.com.ua>
3. Офіційний сайт Моторного транспортного страхового бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/>
4. Сайт Фориншурер. URL: <https://forinsurer.com/news?t15>
5. Путівник для небанківських фінансових установ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guide-book_for_non-bank_financial_institutions.pdf?v=4 (дата звернення: 01.12.2022)
6. Нова модель регулювання ринку страхування в Україні від НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-oprilyudniv-bachennya-maybutnogo-regulyuvannya-strahovogo-rinku-ukrayini> (дата звернення: 01.12.2022)
7. Біла книга "Майбутнє регулювання ринку

Федишин М.П., Попова Л.В.

страхування". URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bilakniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya>

(дата звернення: 28.12.2022).

8. Показники діяльності страхових/перестрахових брокерів. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата

звернення: 28.12.2022).

9. Основні показники діяльності страхових компаній (у розрізі установ), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 835. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата

звернення: 28.12.2022).

10. Показники діяльності страхових компаній URL:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата

звернення: 28.12.2022).

Опис навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	IV	VIII	3	120	2	2 2	22	-	-	76	-	залік
заочна	IV	VIII	3	120	2	6	8	-	-	106	-	залік

2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	уцьо-го	у тому числі					уцьо-го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Суть і структура фінансів страховика та особливості їх організації											
Тема 1. Суть фінансів страховика та особливості їх організації Мета: розглянути економічну сутність фінансів страхових компаній, з'ясувати особливості їх організації	20	4	4	-	-	16	20	1	2	-	-	18
Тема 2. Грошові надходження страховиків Мета: ознайомити з видами грошових надходжень страховиків	20	2	2	-	-	12	20	-	-	-	-	19

Тема 3. Страхові резерви, їх склад, порядок формування та розміщення. Мета: розглянути сутність, склад, види страхових резервів, ознайомити з порядком їх формування та розміщення.	20	4	4	-	-	12	20	1	2	-	-	17
Разом за змістовим модулем 1	60	10	10	-	-	40	60	2	4	-	-	54
Змістовий модуль 2. Фінансові результати діяльності страховиків та їх оцінка												
Тема 4. Доходи, витрати та фінансові результати страховика Мета: розглянути особливості формування доходів, витрат, прибутку від страхової діяльності, з'ясувати механізм оподаткування страхових організацій.	20	4	4	-	-	12	20	2	2	-	-	16
Тема 5. Оцінка фінансового стану страхової організації	20	4	4	-	-	12	20	1	1	-	-	18

Фінанси страхових організацій: методичні рекомендації

Мета: окреслити економічні завдання, напрями, основні показники оцінки фінансового стану страхової організації												
Тема 6. Управління фінансовою діяльністю та фінансова безпека страхової компанії Мета: розглянути необхідність, значення, складові менеджменту фінансової діяльності страхової компанії та способи і умови забезпечення її безпеки.	20	4	4	-	-	12	20	1	1	-	-	18
Разом за змістовим модулем 2	60	12	12	-	-	36	60	4	4	-	-	52
Усього годин	120	22	22	-	-	76	120	6	8	-	-	106

Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- презентація результатів виконаних науково-пошукових завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

Деталізований опис програми навчання міститься в силабусі навчальної дисципліни «Фінанси страхових організацій».

Навчальне видання

ФІНАНСИ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Методичні рекомендації
до самостійного вивчення курсу

Укладачки:

Майя Пилипівна **ФЕДИШИН**,

Любов Василівна **ПОПОВА**

Літературний редактор **Лупул О.В.**

Технічне редагування

та дизайн обкладинки **Кудрінська О.М.**

Підписано до друку 16.06.2023. Формат 60x84/16

Електронне видання. Ум.-друк. арк. 4,2.

Обл.-вид. арк. 4,5. Зам. Н-044.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.

